

1.6.2012

OIKEUSMINISTERIÖLLE

Lausuntopyyntö 16.3.2012; OM 10/42/2011

OSAKEYHTIÖLAIN 18 LUVUN MUUTTAMINEN LUNASTUSRIIDOISSA

Pyydettynä lausuntonaan hovioikeus esittää seuraavaa:

Keskuskauppakamari ja Keskuskauppakamarin lunastuslautakunta ovat esittäneet oikeusministeriölle, että osakeyhtiölain (OYL) 18 luvun 10 §:ää muutettaisiin siten, että välitystuomioon tyytymätön asianosainen voisi hakea siihen muutosta hovioikeudesta nykyisen käräjäoikeuden sijasta. Keskuskauppakamari ja Keskuskauppakamarin lunastuslautakunta ovat lisäksi esittäneet, että osakeyhtiölain 18 luvun 5 §:ää muutettaisiin siten, että lunastuslautakunnalla olisi harkintavaltaa sen suhteen, onko uskotun miehen määrääminen tarpeen. Lunastuslautakunnalla ei siten olisi velvollisuutta esittää uskottua miestä silloin, kun asianosaisten oikeusturva ei sitä edellytä.

Oikeusministeriö on aloitteen johdosta laatinut asiasta arviomuistion. Muistiossa on selostettu nykyistä lainsäädäntöä ja oikeuskäytäntöä sekä suoritettu oikeusvertailua muihin Pohjoismaihin nähden.

Muistiossa on todettu, että OYL 18 luvun 10 §:n mukaisia muutoksenhakuasioita on vuosittain ollut 0-2 kappaletta. Valitusten vähäisen määrän vuoksi yksittäisen tuomarin on vaikea kerryttää asiaa koskevaa erityistä asiantuntemusta olipa muutoksenhakuasteena käräjä- tai hovioikeus. Nykyinen sääntely vastaa muistion mukaan pyrkimystä siirtää oikeudenkäynnin painopiste ensimmäisen asteen tuomioistuimiin. Nykytila pyrkii myös turvaamaan asian käsittelyn joutuisasti ja aiheuttamatta osapuolille tarpeetonta haittaa. Oikeusministeriö katsoo, ettei ole osoitettu riittävää tarvetta voimassa olevan sääntelyn muuttamiselle.

Osakeyhtiölain 18 luvun 10 §:n mukaan välityslautakunnan päätöksestä voi valittaa yhtiön kotipaikan käräjäoikeuteen. Kysymykseen voi siis tulla yhtiön kotipaikan mukaan mikä tahansa Suomen 27 käräjäoikeudesta.

Hovioikeus on Keskuskauppakamarin ja sen lunastuslautakunnan kanssa yhtä mieltä siitä, että nykyinen toimivallan järjestely ei ole onnistunut eikä takaa riittävää asiantuntemusta tuomioistuimissa lunastusasioissa. Osakeyhtiölain 18 luvun 4 §:n mukaan Keskuskauppakamarin lunastuslautakunta valitsee lunastusriitaan puolueettomia ja riippumattomia välimiehiä, joilla on tehtävään vaa-

dittava asiantuntemus. Välimiesten valintakriteerinä on siten riittävä asiantuntemus osakkeiden arvonmäärittämisessä. Vastaavaa asiantuntemusta ei asioiden vähäisyyden vuoksi voida turvata kärjäoikeuksissa. Tämä johtaa varsin väistämättä siihen, että valitusinstanssissa ei ole asian käsittelyn vaatimaa riittävää kokemusta ja kompetenssia tai se on alhaisempi kuin välimiehillä. Tuomioistuimen asiantuntemuksen tärkeyttä korostaa se, että valitus voi koskea lunastusriitaa kokonaisuudessaan eikä vain esimerkiksi välimiesmenettelyn menettelyllisiä kysymyksiä.

Se, että valitusasian ensimmäiseksi muutoksenhakuasteeksi tulisi hovioikeus, ei poista kompetenssiongelmaa, koska kaikissa hovioikeuksissaan ei voida turvata riittävää liiketaloudellista osaamista. Hovioikeuden käsityksen mukaan olennaista on, että lunastusta koskevat valitusasiat keskitettäisiin vain yhdelle tuomioistuimelle. Tarkoituksenmukaista olisi, että tämä tuomioistuin olisi pääkaupunkiseudun tuomioistuin, koska pääkaupunkiseudun tuomioistuimilla on muutenkin enemmän yhtiöoikeudellisia asioita ja etenkin huomattavalla osalla yhtiöistä on kotipaikka Etelä-Suomessa sijaitsevassa kunnassa.

Instanssiratkaisu on mahdollista tehdä eri tavoin. Nykyinen tilanne voitaisiin säilyttää siinä, että ensi asteena olisi kärjäoikeus. Edellä esitetyn mukaan kysymykseen voisi tulla nimenomaan Helsingin kärjäoikeus. Poissuljettua ei sinänsä ole se, että asiat käsiteltäisiin ensi asteena hovioikeudessa. Näin on jo nyt eräissä asiaryhmissä, joissa Helsingin hovioikeus on ensi asteen tuomioistuin (valitukset asianajajien kurinpitotapauksissa ja pitkäaikaissankien vapauttamista koskevat asiat, eräät kansainväliset perheasiat). Viittaus vallitsevaan tavoitteeseen siirtää oikeudenkäyntien painopiste kärjäoikeuksiin ei ole tässä erityisasiaryhmässä kovin painava. Huomattava on, että nykyinenkin järjestely rikkoo oikeusastejärjestyksen, kun muutoksenhaku kärjäoikeudesta ohjautuu suoraan Korkeimpaan oikeuteen. Luonteva lähtökohta on, että Korkeimpaan oikeuteen valitetaan hovioikeuden ratkaisusta.

Hovioikeuden mukaan harkittavaksi voidaan ottaa sekin vaihtoehto, että asiat keskitetään Helsingin kärjäoikeuteen, josta muutoksenhaku määräytyisi muiden asioiden tavoin. Säättämällä lunastusasiat kiireellisiksi tuomioistuinkäsittelyn kokonaisaika voidaan pitää kohtuullisena. Huomattava myös on, että oikeudenkäymiskaaren uuden 30 a luvun säännösten perusteella asianosaiset voivat saattaa kärjäoikeuden ratkaisun suoraan Korkeimman oikeuden ratkaistavaksi.

Oikeusministeriön muistiossa todetaan lisäksi, että nykyisin kauppakamarilain mukaan Keskuskaupakamarin lunastuslautakunnan tehtävänä on määrätä välimiehet ja hakea uskotun miehen määräämistä osakeyhtiölain 18 luvussa säädetyissä lunastustilanteissa. Aloitteen mukaisessa tilanteessa lunastuslautakunta tekisi hallintolaissa tarkoitetun päätöksen välimiesten määräämisestä sekä päätöksen siitä, haetaanko vähemmistöosakkeenomistajien uskotun miehen määräämistä tuomioistuimelta vai ei. Valmistelussa on arvioitu, että on perusteltua joko säilyttää voimassa olevan lain mukainen menettely taikka säätää mahdollisuudesta, että

Keskuskauppakamarin lunastuslautakunta voi tehdä välimiehen määräämistä ja uskotun miehen hakematta jättämistä koskevan päätöksen, johon liittyy hallintoprosessuaalinen valituskielto. Jälkimmäisen vaihtoehdon ei ole arvioitu heikentävän vähemmistöosakkeenomistajien oikeussuojaa. Hakematta jättäminen olisi mahdollista vain tapauksissa, joissa uskotun miehen hakeminen ei ole tarpeen oikeussuojan selkeän puuttumisen vuoksi.

Hovioikeudella ei tältä osin ole lausuttavaa.

Presidentti

Mikko Könkkölä